

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste valdkond
Ajaloos instituut

Maksim Tšernjatkin

Amfipolise roll Ateena ja Makedoonia suhetes

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mait Kõiv

Tartu 2025

Sisukord

Sissejuhatus	2
Makedoonia ja selle huvid Traakias VI-V sajandil eKr.....	4
Ateena huvid Egeuse mere põhjaosas VI-V sajandil eKr	7
Amphipolise rajamine	9
Amphipolis Peloponnesose sõjas.....	12
Amphipolise lahing	15
Amphipolis Nikiase rahust Philippose II ajani	17
Amphipolis Philippose II ajal	20
Kokkuvõte.....	26
Allikad.....	28
Kirjandus.....	29
Resümee	31
Lisa (Amphipolis kaardil)	32

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on anda ülevaade Amphipolise ajaloo ja linna tähtsusest Makedoonia ja Ateena suhetes. Töö eesmärgi täitmiseks said püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Mille poolest oli Amphipolise piirkond väärtuslik, et seda piirkonda soovisid naaberpolised ja -riigid?
2. Kes olid tuntumad Amphipolise Ateena ja Makedoonia vallutajad?

Lõputöö keskendub perioodile V–IV sajand eKr ehk Kreeka-Pärsia sõdadest Aleksander Suure ajani. Töö teema valimisel said määravaks kaks väljakutset pakkuvat põhjust, esiteks autori huvi Kreeka ajaloo vastu ning teiseks asjaolu, et spetsiaalselt Amphipolisele keskenduvaid käsitlusi ei õnnestunud leida, mis teeb allikatel põhineva ülevaate antud teemast soovitavaks.

Traakia rannikul asuv Amphipolis asus Stryme suudmes, Üheksa Tee nimelises paigas. Nagu nimi viitab, läbisid linna mitmed kaubateed, mis võimaldasid linnal kiiresti areneda. Samuti aitas Amphipolise kontroll kindlustada selle piiri ja piirata Stryme lähedal asuvate riikide mõju. Samuti viljakatele maadele asusid linna lähedal Pangaioni kaevandused, kust kaevandati väärismetallid. Metallileiukohad aitasid linna kontrollival riigil oma majandust arendada ja parandada.

Amphipolise ajalugu valgustavate antiikallikate hulk on piisav, et kirjutada sellel teemal vajalik mahus uurimistöö. Samas, kuna Amphipolise teema ei olnud uuritavates allikates keskseks, polnud lihtne ka vajalikku infot leida. Kasutatud said peamiselt järgmised sündmuste kasaegsed allikad: Thukydidease Peloponnesose sõja ajalugu, mis kirjeldas Amphipolise asutamist ning Amphipolisega seotud sündmusi Peloponnesose sõja käigus, Philippose II ajast mainis Amphipolisega seonduvat Demosthenest, kes kirjeldas Philippose II aegu ning oli Ateena ja Philippose vastasseisu pooldaja. Herodotosest, kes kirjeldas traaklaste kombeid ja Kreeka-Pärsia sõdade käiku, olen lähtunud selles osas, mis kirjeldab Makedooniat enne Amphipolise asutamist, aga ka Traakia piirkonna kirjelduses. Hilisematest autoritest, kes kirjutasid ka varasemate autorite põhjal, on peamiselt kasutatud järgnevaid: Diodorost, kes käsitles Makedoonia valitseja Philippose II valitsemisperioodi, kasutatakse selles osas, mis on seotud Amphipolise ajavahemikul

Philippose II sünnist kuni tema surmani. Plutarchost, kes kirjeldas Kimoni elu ja Amphipolise lahingu tagajärgi, on kasutatud peatükis „Amphipolise lahing“. Marcus Junianus Justinus andis ülevaate Makedoonia ajaloost ja tema teost kasutatakse osades Makedooniast ja Philippose elust.

Sekundaarkirjanduse autoritest leidsid kasutust Siegert, et kirjeldada Traakia rahvuse elu ja piirkonda. Strootman uuris Ateena huviseid Egeiuse mere põhjaosas ja tema tööd olen kasutanud samas peatükis, mis kirjeldab Egeuse mere olulist Ateena jaoks. Durant aitas kirjutada osi Nikaia rahust ja Philipposest, oma raamatus uuris autor Kreeka ajalugu. Shofmani kirjeldas Ateena-Makedoonia suhteid ja sündmusi, mis leidis aset seoses Amphipolisega, mida olen kasutanud Pelloponnesose sõda ja Philippose aega käsitlevates osades. Hammond uuris Philippose II aega ja kirjeldas Amphipolise olulisust Makedooniale. Rhodese, Rossose ja Worthingtoni kirjatöodes kirjeldatakse Ateena ja Makedoonia huviseid Traakias ning seda, miks Amphipolis oli makedoonlaste ja ateenlaste jaoks tähtis linn. Nende töid kasutatakse siin peamiselt peatükis, mis on pühendatud Amphipolisele Philippose ajal. Eri autorite kirjutatud peatükke kogumikust „The Cambridge Ancient History“ olen kasutanud peatükis Ateena huvidest Egeuse mere põhjaosas VI-V sajandil eKr.

Uurimus koosneb sissejuhatuses püstitatud töö eesmärkidega ja seitsmest peatükist, mis moodustavad põhiosa tööst, samuti kokkuvõttest, kirjanduse ja allikate loetelust, resümeest, lisast ja lihtlitsentsist. Töö algab ülevaatega Makedoonia olukorrast V-VI sajandil eKr, ajal kui ateenlased hakkasid koloniseerima Traakiat. Järgmises peatükis vaadeldakse, millised huvid olid Egeiuse mere põhjaosas ateenlastel VI-V sajandil eKr, miks nad asusid piirkonda koloniseerima ja milliseid piirkonna ressursse nad kasutasid. Amphipolise rajamise peatükk kirjeldab, kuidas Amphipolis rajati ja miks sai linn Makedoonia ning Ateena jaoks väärtuslikuks. Pärast Amphipolise rajamise käsitlemist vaatlen Peloponnesose sõda ja Amphipolise lahingut, mis oli selles sõjas oluliseks sündmuseks. Peatükis kirjeldan, kuidas väejuhid linna eest võitlesid ja miks nad püüdsid seda vallutada. Pärast lahingut sõlmisid ateenlased ja spartlased omavahel Nikaiase rahu – vastavas peatükis kirjeldan Amphipolisse puutuvaid rahu sätteid. Eelviimases peatükis Amphipolisest Philippose II ajal vaatlen, kuidas Makedoonia kuningas kontrollis linna ja milliseid katseid tegid ateenlased, et linna tagasi saada. Kokkuvõtlikus osas püüan anda vastuseid sissejuhatuses püstitatud eesmärkidele.

Makedoonia ja selle huvid Traakias VI-V sajandil eKr

Makedoonia territoorium kasvas aeglaselt ja Makedoonia tuumikala oli territooriumilt üsna väike.¹ Makedoonia maastik oli karm, kus liikumine ja suhtlemine oli raskendatud.² Kuid loodusvaradega oli Makedoonia hästi varustatud. Riigi territooriumil sadas sageli tugevat vihma, tänu millele olid makedoonlaste jõed alati vett täis. Suur hulk puitu ja väärismetalle võimaldas Makedoonia riigil mitte sõltuda teistest naaberriikidest. Arvestades, et enne Philippose II ei vajanud makedoonlased ressursside suurt hulka.³

Makedoonia kuningriigi rajajaks peetakse kuningas Karanost, kes vallutas Edessa linna ja pani aluse Makedoonia riigile. Edasi ajas Karanos Makedoonia aladelt välja teised juhid ja ühendas Makedoonia oma võimu alla, pannes aluse riigi edasisele laienemisele.⁴ VI sajandil eKr võitlesid makedoonlased pidevalt traaklaste ja illüürlastega ning Makedoonia sõjad suutsid endale kuulsust teenida sõjalistes vägitegudes.⁵

Aastatel 520–515 eKr paigutasid pärslased oma laevastiku Egeuse merele.⁶ Enne seda põgenes Pärsia kuningas Dareios sküütide riigist ja kaotuse korvamiseks otsustas ta vallutada Traakia.⁷ Pärsia valitseja Dareiose väejuht Megabazos liikus sõjaväega Traakiasse ja vallutas mõned seal elanud rahvad.⁸ Lisaks sellele Dareios kavatses vallutada ka Makedooniat.⁹ Pärast Traakia alasid saatis kuningas Makedooniasse 7 saadikut. Need suursaadikud pidid saabuma Makedoonia kuninga Amyntase juurde ja nõudma temalt allumist.¹⁰

Makedoonia kuningas võttis saadikud vastu ja nõustus alistuma pärslastele, korraldades neile pidusöögi.¹¹ Pärsia saadikud solvasid Makedoonia naisi ning Amyntas poeg Aleksander I käskis nad öösel tappa.¹² Pärslased otsisid suursaadikute mõrvarit, kuid Aleksander andis altkäemaksu

¹ Justinus 7.1.1.

² Rossos 2008, 15.

³ Borza 2013, 78.

⁴ Justinus 7.1.11.

⁵ Justinus 7.2.6.

⁶ Rhodes 2010, 15.

⁷ Justinus 7.3.1

⁸ Herodotos 5.2.

⁹ Justinus 7.3.1.

¹⁰ Herodotos 5.17.

¹¹ Herodotos 5.18.

¹² *Ibid.*, 5.20.

mitmele pärslasele ja otsingud katkesid.¹³ Oma sõnumites kuningas Dareiosele rääkis Megabazos Traakia maade tähtsusest ning rõhutas suures koguses laevapuidu, aerumänni ja piirkonna hõbedakaevanduste olemasolu Stryme lähedal.¹⁴

Pärast seda saatis Pärsia kuningas Dareios oma sõjaväe kreeklaste vastu. Aastal 492 eKr hukkus Pärsia laevastik tormi tõttu Egeuse mere põhjaosas. Teist korda üritas Dareios Kreekat vallutada Maratoni lahingus, kuid sai lüüa. Aastal 486 suri Dareios ja tema trooni päris Xerxes (486-465 eKr). Xerxes seadis endale eesmärgiks oma isa eest kätte maksta ja hakkas kavandama rünnakut Kreeka vastu.¹⁵

Traakia territooriumil ehitati üle Stryme sillad üheksa kaubatee ristumiskohas. Xerxes määras kindlaks kohad, kuhu kogunes Aasiast läbi kaitstud vete ja mere veetud varud, näiteks Eioni, mis asus Stryme lähedal.¹⁶ Nendes kohtades hoidis Pärsia kuningas jahu oma sõjaväe toitmiseks Traakias.¹⁷ Samuti suurendas ta Herodotose andmetel oma vägede arvu 324 000 inimese võrra ja pärast Traakia alade läbimist ulatus koguarv 2 641 610-ni.¹⁸ Koos Xerxese sõjaväelastega läks Amyntase poeg Aleksander I Makedooniast sõjaretkele Kreeka vastu.¹⁹ Tasub rõhutada, et Makedoonia ja Pärsia suhted jäid sõbralikeks ning Makedoonia ei olnud kohustatud pärslastele alluma.²⁰ Ateenlased ise kohtlesid Aleksandrit austusega, kuna makedoonlased varustasid ateenlasi Ateena laevastiku jaoks puiduga. Aastatel 482–480 eKr vajasisid ateenlased kvaliteetset puitu ja vaiku.²¹ Aleksandri motiivid Ateenaga kauplemisel pole selged, kuid võib oletada, et Aleksander ei lootnud pikaajalistele sõbralikele suhetele pärslastega. On võimalik, et Aleksandri ebakindlus on seotud ka Stryme lähistel asuva piirkonnaga, mille vastu pärslased ja ateenlased huvi tundsid.²²

V sajandil eKr vallutas Aleksander I Traakia maad, millel olid metallimaardlad, misjärel hakkas Makedoonia kuningas oma münte vermima. Lisaks oli Traakia piirkond oluline hõbeda tootmise

¹³ *Ibid.*, 5.21.

¹⁴ *Ibid.*, 5.24.

¹⁵ Rhodes 2010, 16.

¹⁶ Hammond 2008, 527.

¹⁷ Rhodes 2010, 106.

¹⁸ Herodotos 7.185.

¹⁹ *Ibid.*, 8.139.

²⁰ Borza 2013, 140.

²¹ *Ibid.*, lk 147.

²² Borza 2013, 155.

ja laevaehituse seisukohalt.²³ Traakia hõivamiseks kasutas Aleksander Pärsia vägesid, mille Xerxes oma sõjakäigul kaasa võttis. Traakia piirkonnad vabastati sageli makedoonia kuninga võimu alt, mistõttu ei saa neid lugeda täielikult alistatuks. Kuni Philippos II perioodini käis pidev võitlus nende pärast. Makedoonlaste tugevnemine tähendas kreeklaste, sealhulgas Ateenlaste, mõju kaotamist Traakia aladel. Seetõttu otsustasid nad makedoonlasi nõrgestada ja Traakia rannikualad endale saada.²⁴ Shofman kirjutab, et Aleksander I ei saanud ateenlastele nii väärtuslikke maid loovutada, kuna võim ateenlaste Traakias tähendanuks Makedoonia majanduslikku sõltuvust. Aleksander I püüdis takistada ateenlasi püüdmast Strymel kanda kinnitada.²⁵

²³ Rhodes 2010, 21.

²⁴ Shofman 1960, 124.

²⁵ *Ibid.*, lk 127.

Ateena huvid Egeuse mere põhjaosas VI-V sajandil eKr

Alates VII sajandi lõpust eKr tundsid ateenlased huvi Egeuse mere põhjaranniku vastu. Mitmed kreeka linnad olid selleks ajaks rajanud kolooniad Makedoonia ja Traakia rannikul ning strateegiliselt olulistel meresaartel, mis näitab, et merel mõju suurendamise eesmärk ei olnud mitte ainult tagada sõjalist potentsiaali, vaid aidata kaasa ka majanduse arengule.²⁶ Ka ateenlaased otsisid lahendusi, kuidas kinnitada kanda Makedoonia rannikul ja Traakias, kus asusid metallikaevandused ja metsad.²⁷ Peisistratose ajast (546-511 eKr) on teada ka Ateena agressiivne poliitika Egeuse mere põhjaosas.²⁸ Tõenäoliselt tõmbas Peisistratuse tegevus põhjas, esmalt Makedoonia rannikul Thermai lahe ääres ja seejärel Traakia rannikul Stryme suudmes Ateena tähelepanu Egeuse mere põhjarannikule,²⁹ mis võis algatada võitluse ateenlaste ja makedoonlaste vahel selle piirkonna ressursside pärast.³⁰

Ateenlaste kolonisatsioon Traakias oli vägivaldne, sest kolooniad ei tekkinud tühjadele maadele, vaid olemasolevatele asualadele.³¹ Ateenlased üritasid kontrollida Stryme jõe alamjooksu, vaatamata sellele, et kohalikud elanikud kaitsesid neid alasid erilise julgusega. Herodotos on juhtinud tähelepanu sellele, et traaklased olid kõige võimsamad inimesed, neile polnud võrdset ja nad olid parimad kõigist rahvustest, kuid nende viga seisnes selles, et nad ei hoidnud kokku.³² Ka Homerose „Ilias“ märgib selle rahva vaprust.³³

Alates Ateena merevõimu algusest Themistoklese ajal seisis ateenlased võimsa Ateena mereliidu eesotsas, sekkusid liitlasriikide siseasjadesse ja hoidsid enda käes kõiki peamisi võtmepositsioone Egeuse mere basseinis. Erilist tähelepanu pöördati süstemaatilise kaubavahetuse tagamiseks Vahemere põhjapiirkonna Kreeka kolooniatega.³⁴ Vaatamata sellele, et agressiivne Pärsia tekitas ateenlastele probleeme, saavutati hegemoonia Egeuse merel.³⁵

²⁶ Strootman – van den F, Wijk 2019, 74.

²⁷ Samons 2016, 13.

²⁸ *Ibid.*, lk 17.

²⁹ Aristoteles, Ath. Pol.15.2; Herodotos 1.64.

³⁰ Borza 2013, 157.

³¹ Siegert 1981, 57.

³² Herodotos 5.37.

³³ Homeros, Ilias 6.5.

³⁴ Shofman 1960, 131.

³⁵ Samons 2016, 17.

Traakia piirkond muutus kiiresti Ateena polise jaoks elutähtsaks.³⁶ Traakiasse rajatud kolooniad pidid tooma ateenlastele sissetulekut ja ressursse.³⁷ Herodotos iseloomustas Traakiat kui territooriumit, kus on tohutul hulgal laevapuitu, männipuid aerude valmistamiseks ja suur hulk hõbedakaevandusi.³⁸ Territooriumi iseloomustas palju metsi ja kulla leiukoti, mis andis teatud panuse Ateena polise arengule ja rikastumisele.³⁹ Nende ressursside kasutamine võimaldas Ateena laevastiku kiiret arengut VI ja V sajandil.⁴⁰ Samuti aitasid need ressursid kaasa Ateena sõjategevusele ja aitasid varustada Ateena jalaväelasi.⁴¹ Ateenlased ise kasutasid Ateena relvajõududes aktiivselt traakia palgasõdureid.⁴²

Teine oluline tegur Traakia koloniseerimisel oli viljateede tagamine. Need eesmärgid saavutati mitmel viisil. Ateenlased rajasid kaubanduse punktid ning võtsid täielikult oma kontrolli alla strateegiliselt tähtsad territooriumi alad. Kõik eelnev oli Ateena polise elanike jaoks iseenesestmõistetav, kuid samas nõudis tugevat kontrolli ja kaubandussidemeid teiste rahvastega.⁴³

Seega toimus Traakia koloniseerimine seetõttu, et ateenlased soovisid hoida kontrolli all siinseid ressursside väärtusi, Makedoonia puidukaubandust, Traakia hõbedatootmist ja teraviljaimporti.⁴⁴ Suurem osa Traakia elanikkonnast olid talupojad, seega oli Traakia piirkonna põllumajandus hästi arenenud. Homerose „Iliases“ on Traakia maad kirjeldatud viljakana.⁴⁵

³⁶ Lewis D.M. After the peace. — David M. Lewis. The Cambridge Ancient history, 5, 2008. lk 138-147, (siin lk 145).

³⁷ Siegert 1981, 54.

³⁸ Herodotos 5.23.

³⁹ Siegert 1981, 59.

⁴⁰ *Ibid.*, lk 54.

⁴¹ Boardman J. War. — Bury J.D. The Cambridge Ancient history, 4, 2008. lk 423-426, (siin lk 424).

⁴² Burkert W. Divination. — David M. Lewis. The Cambridge Ancient history, 5, 2008. lk 262-264, (siin lk 262).

⁴³ Strootman R, 76.

⁴⁴ *Ibid.*, lk 54.

⁴⁵ Homeros, Ilias 20.485.

Amphipolise rajamine

Peagi pärast pärslaste väljatõrjumist Kreekast läksid Ateena väejuht Kimon ja tema liitlased Traakiasse. Kimonile teatati, et pärslased vallutasid Eioni linna Stryme suudmes. Ta suutis pärslased välja tõrjuda ja vabastas ka üle jõe asuva territooriumi, kust pärslastele leiba toimetati. Kimon andis kogu oma ilu ja viljakuse poolest silma paistnud ala ateenlastele asustamiseks.⁴⁶ Eion oli väärtuslik kaubanduskeskuse ja mereväebaasina. Hiljem, pärast Amphipolise rajamist, kaotas Eion aegamööda oma tähtsuse.⁴⁷

437. eKr aasta lõpus toodi Traakiasse Stryme orgu 10 000 Ateenast ja liitlasriikidest värvatud asunikku. Nende ülesandeks oli kindlustada oma valdus strateegiliselt olulisel positsioonil, mida tuntakse "Üheksa tee" nime all ja mille kohale asutati Amphipolise linn. Linn rajati künkal, mida ümbritses kolmest küljest Stryme jõgi. Koloonia rajaja Hagnon kindlustas linna, ehitades maapoolsele küljele müüri ja seejärel ehitati üle jõe sild. Amphipolisest sai kiiresti jõukas ja suur linn.⁴⁸ Hagnon pani linnale nimeks Amphipolis, kuna jõgi uhub seda mõlemalt poolt.⁴⁹

Amphipolise geograafiline asend oli erakordselt soodne. Linn asus kõrgel kohal, mida mõlemalt poolt ümbritses Stryme. Amphipolise lähedal oli Galepsose linn, tuntud kui müntide verimise koht.⁵⁰ Tähelepanuväärne on asjaolu, et Ateena kolooniana asutatud Amphipolis ei sõltunud Makedooniast, mis viitab meile linna võimalustele majanduslikust seisukohast iseseisvalt elada ja toimetada. Rodope mägedest välja voolates jätkab Stryme oma kurssi lõunasse, seejärel kagu suunas, niisutab oma teel mitmeid viljakaid nõgusid, orge, ja suubub Amphipolise lähedal Stryme lahte. Stryme on setetest küllastunud, oma kulu jooksul lai ja kiire.⁵¹

Amphipolisel õnnestus kiiresti areneda ning saada rikkaks ja suureks linnaks. Kreeka arheoloogid avastasid väljakaevamiste käigus linnas võimsate müüride, templikindlustuste ja elamute jäänused. Need varemed räägivad linna rikkusest V ja IV sajandil eKr.⁵² Amphipolis pidi olema

⁴⁶ Plutarchos, Kimon 7.

⁴⁷ Borza 2013, 182.

⁴⁸ Thukydides 4.102.

⁴⁹ *Ibid.*, 4.103.

⁵⁰ Tsetschladze 2006, 395.

⁵¹ Shofman 1960, 79.

⁵² Borza 2013, 182.

Ateena poliitika keskuseks põhjas ja kaitsestruktuuriks Makedoonia rünnaku vastu.⁵³ Amphipolise valitsejatena said ateenlased kontrollida laevapuidu, teravilja ja mineraalide eksporti. Ateena kontrolli all oli ka tee Makedooniast Traakiasse. Linnas olid ateenlased vähemuses, kuid naaberlinnas Eionis asus Ateena laevastik, mis pidi jälgima olukorda koloonia sees. Amphipolise ehitamisega kindlustas Ateena Egeuse mere põhjaosa.⁵⁴

Ateena kolonisatsiooni alguse põhjuseks võib pidada maapuudust ja soovi laiendada võimumõju Traakia aladel. Koloonia kontrollis teed Makedooniast Traakiasse ning laevapuidu, mineraalide ja teravilja eksporti ümbritsevatelt maadelt.⁵⁵ Thukydides teatab, et ateenlased kasutasid aktiivselt kohalikke metsa ja hõbeda-, sealhulgas Pangaioni kaevandusi, saades üsna suuri sissetulekuid.⁵⁶ Ka Stryme ääres oli oluline piir Traakia ja Makedoonia vahel ning jõe ületamine oli samuti ateenlaste käes, mis takistas nende alade võimalikku ühendamist. Seega oli Amphipolis strateegiliselt väga oluline asula ja pole üllatav, et Ateena püüdis seda kontrolli all hoida.

Amphipolis pidi olema Ateena põhja-poliitikakeskus, põhjarahvaste Traakia ja Makedoonia rünnakute vastane eelpost. Nähes ette ohte, millega makedoonlased Ateenat ähvardasid, hakkas V sajandi keskpaigal Ateena juhtiv riigimees ja väejuht Perikles hoolikalt jälgima kõiki nende liikumisi ning kasutama nende sise- ja välistülisid, et muuta Makedoonia sõltuvaks ning luua Ateena kindel mõju Traakia rannikul. Sel ajal toimusid Makedoonias tõesti sisetülid, mis riigi mõneks ajaks nõrgestasid.⁵⁷

Amphipolise rajamine ajas ärevaks Ateena liitlase, Makedoonia kuninga Perdikkase II, Aleksander I poja, aga ka Potidaia, Korinthose koloonia, mis kuni Amphipolise tulekuni oli tugevaim Kreeka linn Egeuse mere loodeosas.⁵⁸ Perdikkas oli vaenujalal oma venna Philipposega ning kuna viimasele kuuluv ala asus Stryme rannikule kõige lähemal, langesid Perdikkase ja ateenlaste huvid kokku. Mistõttu pole välistatud, et ateenlased aitasid tal võita tingimusel, et Perdikka ei segaks Stryme piirkonnas kolooniade rajamist.⁵⁹ Kuid Ateena kontrolli sisseseadmine Stryme üle võis ohustada Makedoonia idapiire ja võtta riigilt juurdepääsu kaevandustele ja puidutulule, sest siis ei

⁵³ Shofman 1960, 134.

⁵⁴ Thukydides 4.107.

⁵⁵ Hammond 1986, 317.

⁵⁶ Thukydides 2.97.

⁵⁷ Shofman 1960, 131.

⁵⁸ Hammond 1986, 317.

⁵⁹ Shofman 1960, 132.

maksaks Ateena Makedooniale enam puidu eest. Selle tulemusena sattus Makedoonia kuningas teatud sõltuvusse ateenlastest.⁶⁰ Perdikkase-aegne Makedoonia oli Ateenaga liidus ja maksis andamit võrdsetel alustel kõigi teiste alliansi liikmetega. Thukydides juhib aga tähelepanu sellele, et seda liitu ei sõlmitud mitte kogu Makedooniaga, vaid Perdikkase venna Philipposega.⁶¹

Perdikkas püüdis Makedooniat oma võimu alla ühendada ja tugevat kuningriiki luua. Ateenlased olid huvitatud Makedoonia nõrgestamisest. Seda näitab nende liit Makedoonia mägihõimudega, mis oli suunatud Perdikkase vastu.⁶² Amphipolise rajamine oli Perdikkase jaoks ebasoodne, kuna see kahandas ligipääsu merele. Ateenlaste kohalolek Amphipolises polnud soovitatav ka naaberlinnadele, kes nägid neis ohtlikku konkurenti.⁶³ Ateenlased jätkasid oma poliitikat, püüdes toetada Philippost Perdikkase vastu, nõrgestades seeläbi Makedooniat seestpoolt, sisemise võitlusega trooni pärast. Samuti sellega, et saavutasid aeglaselt kontrolli Stryme üle. Ateenlased kolisid piirkonda ettevaatlikult, saates sinna mõned uusasukad.⁶⁴

⁶⁰ Borza 2013, 184.

⁶¹ Shofman 1960, 132.

⁶² *Ibid.*, lk 133.

⁶³ *Ibid.*, lk 133.

⁶⁴ Borza 2013, 185.

Amphipolis Peloponnesose sõjas

Aastal 431 eKr algas Peloponnesose sõda. Makedoonia kuningas Perdikkas II püüdis kasutada Sparta ja Ateena vahelist võitlust. Ta püüdis luua ühtset Ateena-vastast rinnet, et ateenlased kaotaksid Traakia linnad. Olukorra kontrollimiseks saadeti Traakiasse kolmkümmend Ateena laeva. Ateenlased ise otsustasid alustada sõda Perdikkase II vastu kohe ja mitte tagastada talle Traakia linnu.⁶⁵ Perdikkasel õnnestus aga ateenlastega liidu sõlmida ja suurt sõda nende vahel ei toimunud. Shofman ütleb, et liidu motiivid on ebaselged.⁶⁶

Oma mõju tugevdamiseks soovisid ateenlased V sajandil liituda ka traaklaste Odrysia kuninga Sitalkesega. Sitalkesel õnnestus rajada oma riik Traakias. Ateena jaoks oli kasulikum suhelda ühe Traakia kuningaga kui mitmega. See liit oli suunatud Perdikkase vastu. Sitalkese ülesanne oli seada Perdikkase II asemel troonile Philippos ja selles aitasid ateenlased teda oma laevastiku ja sõjaväelastega.⁶⁷

Aastal 429 eKr astus Traakia kuningas Sitalkes Traakia piirkonnas vastu halkidikelastele ja Perdikkasele, kuna sõja alguses oli Perdikkasel Sitalkesega kokkulepe, et Traakia kuningas proovib teda ateenlaste vastu abistada. Vastutasuks lubas Perdikkas mitte panna Makedoonia troonile oma venda Philippost, kellel olid pingelised suhted Sitalkesega. Samal ajal oli Sitalkesel liit ateenlastega. Traakia kuningas asus koos väejuhi Hagnoniga, keda pidi toetama Ateena laevastik ja suur hulk vägesid, kampaaniale halkidikelaste vastu.⁶⁸

Kui Sitalkes edenes läbi Traakia alade, suurenes tema sõjavägi, sest vabad traaklased liitusid Sitalkesega. Sõjavägi kogujõud oli ligikaudu 150 000 meest, kellest enamiku moodustasid jalaväelased. Väed olid valmis Perdikkast ja makedoonlasi ründama, kuid Perdikkas nõustus vaenlase tugevuse tõttu läbirääkimisi pidama.⁶⁹ Perdikkasel õnnestus Sitalkesega kokkuleppele jõuda. Samal ajal laastas Sitalkes halkidikelaste maid. Läbirääkimiste tulemusel taandus Sitalkes oma maadele, kuna talle andis nõu vennapoeg Sveft, kes leppis salaja Perdikkasega kokku, et pärast taandumist on Perdikkase tütar tema pruut.⁷⁰ 424. aastal eKr suri lahingus Odrysia kuningas

⁶⁵ Shofman 1960, 134.

⁶⁶ *Ibid.*, lk 135.

⁶⁷ Thukydides 2.95.

⁶⁸ *Ibid.*, 2.95.

⁶⁹ *Ibid.*, 2.101.

⁷⁰ Thukydides 2.101.

Sitalkes.⁷¹ Kui Sitalkes oleks jätkanud oma edule Makedoonias tuginemist või loonud liidu Perdikkasega, oleksid nad võinud anda kreeklastele suurema konkurentsi ja avaldanud suurt mõju Kreeka ajaloole. Sitalkes aga keeldus sekkumast Egeuse mere maailma asjadesse.⁷²

Samal aastal suundus Sparta väejuht Brasidas koos 1700 hopliidiga Peloponnesoselt ateenlaste vastu Traakiasse. Sel ajal, kui ateenlased Peloponnesost laastasid, pidi Brasidas otsima tuge kohalikelt elanikelt, kes ei toetanud Ateena mõju nende piirkonnas.⁷³ Kui Brasidas jõudis Traakiasse, tülitseta Perdikkasega, kes pidi toetama spartalasi Ateena rünnakul, kuid ta ei teinud seda. Häid oratorioskusi omades, veenis Brasidas Ateena liitlasi, et ta on vabastaja ja nad astusid meelsasti tema poolele.⁷⁴

Brasidase taktika koosnes sellest, et liitlastele antakse vabadus Ateena võimu alt. Väejuhi autoriteeti suurendas tema kuulsus ja tarkus.⁷⁵ Niipea, kui ateenlased said teada Brasidase saabumisest Traakiasse, kuulutasid nad kohe Perdikkasele sõja. Brasidas püüdis tänu oma kõneoskusele võita enda poole võimalikult palju asulaid. Näiteks üks Brasidase poolele läinud asulaid oli Akanthos.⁷⁶

Amphipolist ümbritses kahest küljest müür ning see oli nähtav merelt ja mandrilt. Brasidas arvestas, et linnas on piisavalt reetureid, kes tahavad linna väejuhile üle anda. Ka Perdikkas õhutas Amphipolise elanikke linna spartalastele üle andma.⁷⁷ Brasidas hakkas amphipoliite eeslinna territooriumilt haarama. Need, kellel ei õnnestunud linna põgeneda, võeti kinni ja Brasidas ise andis käsu territooriumi laastada, sest Sparta toetajad linnas ei nõudnud tema kiiret rünnakut. Ateena toetajad linnas ei lasknud reeturitel väravat avada ja saatsid abi saamiseks kirja Thukydidesele, kes viibis Ateena strateegina lähedasel Thasosel. Saanud uudise, suundus Thukydidese seitsme laevaga Amphipolise.

Brasidas, saades teada, et Thukydidese on Amphipolisele appi tulnud, otsustas linna enne tema saabumist enda valdusesse võtta. Brasidas oli ka mures, et tema toetajad linnas muudavad meelt

⁷¹ Thukydidese 4.101.

⁷² Borza 2013, 194.

⁷³ Thukydidese 4.78.

⁷⁴ *Ibid.*, 4.78.

⁷⁵ *Ibid.*, 4.79.

⁷⁶ *Ibid.*, 4.88.

⁷⁷ *Ibid.*, 4.103.

alistumise osas. Brasidas lubas kõigil linna jäänud elanikel kõigi kodanikega võrdseid õigusi ja kes ei soovinud, võivad kogu varaga lahkuda viie päeva jooksul.⁷⁸

Pärast seda olid elanikud Brasidase suhtes sõbralikumad, lisaks olid paljud elanike sugulased tema juures juba vangistuses. Paljud ateenlased olid rõõmsad, et said linnast ilma kaotuseta lahkuda ja linn anti Brasidasele. Thukydidesel õnnestus jõuda Amphipolisele kõige lähemasse Eioni sadamalinna, mida Brasidas ei suutnud vallutada, sest Thukydides suutis tema rünnakuid tõrjuda. Brasidas naasis Amphipolist tugevdama. Perdikkas aitas teda ka selles.⁷⁹

Amphipolise langemine tekitas ateenlastele palju probleeme, sest linn oli varustanud Ateenat laevapuiduga ja toonud sisse suuri sissetulekuid. Samuti kaldusid paljud teised liitlased, kuuldes Amphipolise langemisest, mässama ja minema Brasidase poolele. Väejuht sai aru, et ateenlased püüavad linna tagasi saada ja hakkas Strymele sõjalaevu ehitama.⁸⁰

423. eKr sõlmisid spartalased ja ateenlased aastase rahu. Rahu eesmärk oli kindlustada oma valdused hilisema Brasidase hõivamise eest. Sparta jaoks oli see signaal, et ateenlased võivad pärast seda, kui nägid, millise edu Brasidas Traakias saavutas, leppida pikaajalise rahuga.⁸¹ Spartalased nõustusid rahuga tingimusel, et nende vallutatud territooriumid jäävad Sparta omandisse. Nad olid valmis arutama ka erinevaid pikaajalise rahu tingimusi.⁸² Läbirääkimiste käigus jätkasid linnad üleminekut Brasidase poolele.⁸³ Aastal 422 eKr pidas Perdikkas Ateenaga läbirääkimisi kaitse- ja ründeliidu sõlmimiseks. Perdikkas pidi aitama Ateena väejuhti Kleoni Amphipolise tagasivõtmisel, kuid Makedoonia kuningas ei kiirustanud seda tegema.⁸⁴

⁷⁸ Thukydides 4.105.

⁷⁹ *Ibid.*, 4.106.

⁸⁰ *Ibid.*, 4.108.

⁸¹ *Ibid.*, 4.117.

⁸² Thukydides 4.118.

⁸³ *Ibid.*, 4.120.

⁸⁴ Shofman 1960, 144.

Amphipolise lahing

Aastal 422 eKr toimus Amphipolise lahing. Ateena väejuht Kleon läks Traakia piirkonda 1200 hopliidi ja 300 Ateena ratsanikuga. Tänu Ateena liitlastele Traakias teadis Kleon, et Brasidas on Amphipolises ja suundus sinna. Brasidas ehitas Amphipolise ette kindlustusi, et püüda tõrjuda ateenlaste rünnakut.⁸⁵ Nende kindlustuste lähedal kohtus üks Sparta väejuhtidest Pasitelidas Torone lähedal Kleoniga ja hakkas ateenlaste rünnakut tagasi tõrjuma. Kuna Pasitelidas nägi, et ateenlased võivad kindlustustest mööda minna ja vett pidi linna jõudma, taandus väejuht linna kindlustamiseks Amphipolise alale.⁸⁶ Brasidast teavitati Kleoni tegevusest ja ta jättis osa oma sõjaväest linna. Teise osa sõduritega asus ta linna lähedal asuvale künkale, millelt paistis kogu piirkond. Brasidas eeldas, et Kleon ei oota kaua ja alustab kohe rünnakut linnale. Brasidas ise täiendas oma vägesid Traakia palgasõduritega.⁸⁷

Kleon ei saanud abiväge oma sõjaväe tõttu, kes ei tahtnud oodata toetust, aga sooviks jätkata rünnakut. Abivägedeta ei saanud Kleon linna igast küljest ümber piirata. Tal polnud ka linna piiramiseks piiramisrelvi. Lisaks ei näinud ta sõjaväge, kes oli valmis vastu seisma linna vallutamisele, sest peale suletud väravate ei takistanud miski väejuhil linna sisenemast. Lähenevaid vaenlase vägesid nähes laskus Brasidas mäest alla Amphipolise suunas.⁸⁸ Brasidas pelgas, et tema sõjavägi jääb jõu poolest alla Ateena sõdalastele. Brasidas ei soovinud näidata ka oma vägede arvu, sest ta uskus, et sõdurite arvu varjates on tal suurem võimalus võita. Brasidas valis 150 hopliiti, et alustada üllatusrünnakuga Kleoni vastu, mis lõikaks ära ateenlaste taganemisvõimaluse ja suurendaks võidu tõenäosust enne abivägede saabumist. Brasidase sõnul oleks Kleon abiväge oodates võinud tema sõjaväge lüüa. Amphipolises pidas Brasidas kõne, mis pidi tõstma sõdurite moraali.⁸⁹

Brasidas ütles oma kõnes, et ateenlased põlgavad oma rahvast ega arva, et keegi hakkab Kleonile vastu. Tema sõnul uskusid ateenlased oma kergesse võitu ega arvanud, et nad tänu Sparta väejuhi

⁸⁵ Thukydides 5.2.

⁸⁶ *Ibid.*, 5.3.

⁸⁷ *Ibid.*, 5.6.

⁸⁸ *Ibid.*, 5.7.

⁸⁹ *Ibid.*, 5.8.

kavalusele kaotavad. Brasidas väitis jätkuvalt, et koos Spartaga saab Amphipolis vabaks, kuid Ateena mõjul linn ja selle elanikud orjastati.⁹⁰

Plaan oli avada väravad kohe, kui ateenlased piisavalt lähedale jõuavad, et tekitada segaduse efekti ja siis, kui Kleon hakkab taganema, rünnata teise salgaga tagant. Ateenlased nägid aga Brasidast mäest alla linna suunas laskumas ning Kleon otsustas taganeda ja abiväge oodata.⁹¹ Nähes ateenlaste initsiatiivi puudumist, andis Sparta väejuht käsu minna rünnakule ja oma plaani järgides ründas kahelt poolt. Kleon hakkas taganema. Ta suutis hopliitidega mitu rünnakut tagasi tõrjuda, kuid ratsavägi piiras nad, mis sundis neid taganema.⁹²

Lahingu käigus sai Brasidas haavata ja ta viidi linna, kus pärast võidu väljakuulutamist ta suri. Pärast lahingut suri saadud haavadesse ka Kleon. Amphipolise elanikud matsid Brasidase auavaldustega, andsid talle kolooniarajaja tiitli.⁹³ Brasidas maeti kangelasena. Mitmed lahingutes osalenud amphipoliidid rääkisid Brasidase emale, et Spartas pole kangelaslikumat inimest kui peloponneslastele tähtsa võidu toonud Brasidas.⁹⁴ Oma võiduga Amphipolises jäädvustas Brasidas oma nime nii palju, et Delfis riigikassas on kiri: "Brasidas ja akantlased tõid kingituseks saagi, mille nad olid ateenlastelt võtnud."⁹⁵

Pärast Amphipolise lahingut soovisid mõlemad sõdivad pooled sõjategevust peatada ja mõtlesid rohkem rahule kui sõjale. Amphipolises lüüa saanud ateenlased kaotasid usu oma jõudusesse. Lisaks kartsid ateenlased, et liitlased, nähes nende ebaõnnestumisi, pööravad neile selja. Teisest küljest kaldusid ka lakedaimonlased rahu poole, saades aru, et ei suuda Ateena võimu purustada.⁹⁶

⁹⁰ Thukydides 5.9.

⁹¹ *Ibid.*, 5.10.

⁹² *Ibid.*, 5.10.

⁹³ *Ibid.*, 5.11.

⁹⁴ Plutarchos, Lykurgos 25.

⁹⁵ Plutarchos, Lysandros 1.

⁹⁶ Thukydides 5.15.

Amphipolis Nikiase rahust Philippose II ajani

Aastal 421 eKr viisid rahuläbirääkimised Nikiase rahuni, kuid selle sätteid ei rakendatud, sest mitte kõik Sparta liitlased ega kõik ateenlased ei soovinud seda rahu.⁹⁷ Ateenlaste veenmiseks näitas Sparta, et on vajadusel valmis sõjategevust jätkama. Spartalased saatsid oma linnadesse korraldusi püsivate kindlustuste ehitamiseks.⁹⁸ Amphipolise osas sätestas rahuleping järgnevat:

1. Lakedaimonlased ja nende liitlased peavad Amphipolise ateenlastele tagastama.⁹⁹
2. Kõikide Lakedaimonlaste poolt ateenlastele tagastatud linnade elanikud võivad minna oma varaga kuhu iganes soovivad.¹⁰⁰

Traakia rannik kästi Brasidase abistajal Klearidasel ateenlastele üle anda. Traakia linnad aga ei nõustunud lepinguga, pidades seda enda jaoks vastuvõetamatuks. Klearidas ei loobunud kalkiidikelastele meeldimiseks Amphipolisest, viidates asjaolule, et ta ei saa seda teha kodanike tahte vastaselt.¹⁰¹ Pealegi ei saanud nad sundida oma Traakia liitlasi. Sellegipoolest teatasid lakedaimonlased, et on nõus pidama mõlema lepingupoole vaenlasteks kõiki linna, kes pole teatud aja möödudes lepingule alla kirjutanud.¹⁰²

Aastal 417 eKr saabus Ateena sõjavägi Nikiase juhtimisel Amphipolise vastu. Perdikkas pidi Ateenat aitama, kuid makedoonlastel oli Spartaga salakokkulepe ja nad ei toetanud pealetungi. Toetuseta ei suutnud Ateena väejuht Nikias rünnakut läbi viia ja Ateenasse naastes blokeeris ta makedoonlaste merekaubandusteed.¹⁰³ Perdikkas oli taas sunnitud minema üle ateenlaste poolele ja aastal 414 eKr algas uus sõjakäik Amphipolise pärast. Perdikkase ja Traakia palgasõdurid piirasid Amphipolist, kuid aastal 413 eKr piiramine lõpetati. Peloponnesose sõja esimesel etapil saavutas Perdikkas oma eesmärgi liitude või salalepingute kaudu. Makedoonlased panid oma

⁹⁷ Rhodes 2010, 120.

⁹⁸ Thukydides, 5.17.

⁹⁹ *Ibid.*, 5.18.

¹⁰⁰ *Ibid.*, 5.18.

¹⁰¹ *Ibid.*, 5.21.

¹⁰² *Ibid.*, 5.35.

¹⁰³ *Ibid.*, 5.83.

vastaseid igal võimalikul viisil vastamisi, mille tagajärjel kaotasid ateenlased Amphipolise ja sellega koos võimu Traakias.¹⁰⁴

Pärast ränka lüüasaamist Peloponnesose sõjas ei üritanud Ateena Egeuse mere põhjaosas oma positsioone taastada. Kuid aastal 378 eKr suunasid ateenlased oma välispoliitika taas mõjuvõimu suurendamisele. Peloponnesose sõja tagajärjel lammutatud müürid olid taastatud ja laevastik taas rajatud. Tänu majanduskasvule, rahalistele ja ärilistele eelistele, saavutas Ateena taas järk-järgult oma ülemvõimu Egeuse merel.¹⁰⁵ Pärast 371. aastal eKr toimunud Pan-Kreeka kongressi, nõudsid ateenlased Amphipolise tagastamist. Kongressi tulemusena otsustati Amphipolis ateenlastele tagastada. Philippose II isa Amyntas III pidi Amphipolise üle andma ja tunnistama, et linn kuulub Ateenale. Kuna ateenlaste sõnul võtsid makedoonlased ära Amphipolise elanikele kuulunud linna ja Ateenale kuulunud maa.¹⁰⁶

Aastaks 370 eKr oli Ateena taas Vahemere suurriik.¹⁰⁷ Vaatamata sellele lõhestas Kreekat samas klassivõitlus ja see langes järgnevalt Makedoonia kuninga Philippose huvide mõjusfääri.¹⁰⁸ Paralleelselt Ateena mõju taastamisega laienes Makedoonia kuningriik põhjas. Makedoonia eemaldus barbaarsusest, muutudes üheks Kreeka maailma kuningriigiks. Makedoonias jätkati edu tõstmist ja loodi sõjavägi.¹⁰⁹

Makedoonlased sõlmisid 368. aastal eKr teebalastega liidu, mis oli suunatud Ateena vastu ja tänu millele pääses Makedoonia Amphipolises taas domineerima. Sellel ajal oli Makedoonia troonil kuningas Perdikkas III, kes toetas konflikti Ateena vastu ja aitas Amphipolisel ateenlaste vastu võidelda.¹¹⁰ Ateenlased valisid väejuht Iphikratese Amphipolise vastase kampaania strateegiks.¹¹¹ Esialgu saabus Iphikrates Traakiasse piirkonda uurima, mitte linna piirama. Aischines rõhutab, et troonile tõustes sattus Perdikkas III Ateenaga konflikti ainult Amphipolise tõttu.¹¹² Ateenlasi tabasid taas tagasilöögid ja Perdikkas III sidemed Amphipolisega hakkasid lähedasemaks

¹⁰⁴ Shofman 1960, 145.

¹⁰⁵ Durant 1997, 469.

¹⁰⁶ Aischines 2.32.

¹⁰⁷ Durant 1997, 469.

¹⁰⁸ *Ibid.*, lk 472.

¹⁰⁹ *Ibid.*, lk 480.

¹¹⁰ Shofman 1960, 172.

¹¹¹ Aischines 2.27.

¹¹² *Ibid.*, 2.29.

muutama. Perdikkas saatis Makedoonia sõjaväeüksuse Amphipolisse. Pärast seda tuli Makedoonias võimule Philippos II.¹¹³

¹¹³ Shofman 1960, 172.

Amphipolis Philippose II ajal

Aastal 361 eKr asutasid ateenlased mõne miili kaugusel Strymest asula, mida sai kasutada mereväebaasina. Kuid kokkulepe, mille kohaselt tuli Amphipolis ateenlastele tagastada, sundis neid püüdma seda linna endale saada.¹¹⁴ Aastal 359 eKr tapeti Makedoonia Perdikkas III sõjas illüürlaste vastu ja Philippos tõusis troonile. Ateena jaoks oli see võimalus linn tagasi saada, kuna nad toetasid teist troonipärijat.¹¹⁵ Ateena toetatud pärijal ei õnnestunud trooni haarata.¹¹⁶

Kui Philippos valitsema hakkas, pandi talle suuri lootusi. Üks iidne ettekuulutus ütles, et temast saab suur mees ja Makedoonia kuningriik õitseb edukalt.¹¹⁷ Philippos tugevdas Makedooniat mitmes etapis. Esimene etapp oli selle tugevdamine Egeuse mere rannikul ja Traakias. Teine oli võimu laiendamine ja kindlustamine Traakias ning kolmas ateenlaste vastase võitluse jätkamine ja hegemoonia kehtestamine Hellases. Makedoonia vastased ei suutnud ühineda ja loovutasid samm-sammult ülemvõimu makedoonlastele.¹¹⁸ Philippos oli osav diplomaat, kes võis kergesti oma lubadused täitmata jätta. Philippose sõnul asendasid valed ja altkäemaksu võtmine verevalamist. Pärast troonile tõusmist asus Philippos kohe oma sõjaväge välja õpetama. Ta trennis aastaid oma sõjaväge, et saada Egeuse piirkonna kõige ohtlikumaks relvajõuks.¹¹⁹ Ta viis selles pidevalt läbi õppusi ja relvastas seda. Ta töötas välja spetsiifilise faalanksi korra, korraldades esimesena Makedoonia faalanksi.¹²⁰

Philippose aegsete makedoonlaste poliitikat iseloomustas kiirus ja raha. Seetõttu Makedoonia kasvas ja suurendas oma rikkust, vallutades uusi maid. Kreeklased mõistsid, kuidas raha kasutada, kuid nad ei mõistnud kiiruse põhimõtet, tänu millele saavutas Makedoonia laia piirkondliku võimuulatuse.¹²¹ Paljud kreeklased kohtlesid makedoonlasi barbaritena.¹²² Kreeklaste arvates oli makedoonlastel majandus paigas. Juba enne Philippost oli kuningriigil palju rikkalikke loodusvarasid, nagu kuuse- ja seedrimetsad. Philippos kasutas kõiki neid ressursse Makedoonia

¹¹⁴ Worthington 2008, 40.

¹¹⁵ Diodoros 16.2.4.

¹¹⁶ Rhodes 2008, 274.

¹¹⁷ Justin 7.6.

¹¹⁸ Shofman 1960, 289.

¹¹⁹ Durant 1997, 481.

¹²⁰ Diodoros 16.3.3.

¹²¹ Worthington 2008, 23.

¹²² Rossos 2008, 20.

hüvanguks ning muutis Makedoonia hõbe- ja kuldmündid kreeka maailma tugevaimaks valuutaks.¹²³

Kreeka riigid kahjustasid üksteist vastastikusel võimuvõitluses ja Philippos õhutas tõhusalt nendevahelist rivaalitsemist. Makedoonia kuningas tuli appi neile Kreeka riikidele, mis olid rivaalitsemisses alla jäämas ning püüdes Philippuselt abi saada, langesid nad tema sõltuvusse.¹²⁴ Kohe alustas Philippos konflikti Ateenaga, tahtes saada enda valdusesse Ateena linnad Makedoonia ja Traakia rannikul.¹²⁵

Philippos otsustas Amphipolisest lahkuda, eeldades, et ateenlased võtavad selle oma kontrolli alla. Makedoonia kuningas Perdikkas III oli paigutanud Amphipolisse Makedoonia väeüksuse. Philippos tõmbas selle Amphipolisest välja. Ateena nimetas seda linna loovutamiseks kreeklastele. Ateenlased saatsid sinna oma salga, kuid Philippos varitses neid ja salk sai lüüa.¹²⁶ Sel ajal, kui Ateena püüdis halkidikelastega liidu osas läbi rääkida, saatis Philippos saadikud Ateenasse ja sõlmis nendega rahu, tuginedes sellele, et nad loobuvad Amphipolisest.¹²⁷ See võimaldas piire kindlustada, kuid kuningas ei kavatsenud Ateenaga sõbrustada ning oli hõivatud sõjaväe ümberkorraldamise ja reformidega.¹²⁸ Veidi enne 359. aastat eKr jagunes Traakia eelmise kuninga kolme poja vahel ja seetõttu ei kartnud ka Philippos piirkonnas ohtu.¹²⁹

Hetk, mil Philippos oma väed Amphipolisest välja tõi, ei tähendanud selle piirkonna hülgamist, kuna Amphipolisel oli autonoomia vaid makedoonlaste mõju all. See aga aitas ateenlastel vältida vaidlust ühe Traakia kuningaga ja võimaldas Philipposel kuningatega tülli minna Ateena sekkumiseta.¹³⁰ Oma sõjakäikudes kasutas Philippos ka Amphipolisse ja teistesse Stryme lähedal asuvatesse linnadesse kogunenud vägesid, hinnates kõrgelt kohalike elanike sõjalisi oskusi.¹³¹

Amphipolis oli Makedoonia jaoks oluline, sest Stryme linna positsioon aitas kaasa edukale kaubandusele ja oli strateegilise tähtsusega. Amphipolist kasutati enne Philippust ja pärast seda

¹²³ Rossos 2008, 22.

¹²⁴ Justinus 8.1

¹²⁵ Durant 1997, 481.

¹²⁶ Rossos 2008, 30.

¹²⁷ Diodoros 16.4.1.

¹²⁸ Rossos 2008, 30.

¹²⁹ *Ibid.*, lk 40.

¹³⁰ Rossos 2008, 24.

¹³¹ *Ibid.*, lk 30.

kui üht peamist kaubanduspunkti Egeuse merega, mis oli kogu Traakia piirkonna sadamalinn. Selles toodeti lisaks puidule ja kaevandustele ka veini ja oliiviõli.¹³² Philippos hindas linna asukohta, mis kontrollis marsruuti ida suunas ja oli madalaim punkt, kust Strymet ületada, mistõttu oli liiga oluline anda linn Ateenale. Kuna linna geograafiline asukoht oli hea, aitas selle valdamine kaasa Makedoonia majanduskasvule.¹³³ See võis tähendada ka plaani Makedoonia majandusliku potentsiaali ulatuslikuks suurendamiseks piirkonna ressursiväärtuse kaudu.¹³⁴ Philippose ajal moodustati sõdurite värbamisringkonnad, mis kandsid ringkondade nimesid. Üks neist ringkondadest kandis nime Amphipolis, mis vastutas vägede värbamise eest ja allus Makedoonia peavalitsuse eesmärkidele. See võimaldas Makedoonia sõjaväge kolmekordistada.¹³⁵

Aastaks 358 eKr oli Philippos oma piirid kindlustanud, kuid ateenlaste näol oli tal siiski ambitsioonikam vastane. Hoolimata asjaolust, et makedoonlased olid sel hetkel liidus ateenlastega, sundis nende soov suurendama mõju Amphipolises ja mujal põhjas Philippost ettevaatlikkusele.¹³⁶ Philippose jaoks oli suureks plussiks võimalus Amphipolist diplomaatiliselt mõjutada, kuna see ei kuulunud Ateena koosseisu. Ta oli autonoomne ja asus sageli vaenulikule positsioonile Ateena suhtes.¹³⁷ Amphipolises oli enamik inimesi makedoonlaste pooldajad, kuid seal tegutses ka Ateenat toetav rühmitus.¹³⁸ Asjaolu, et Amphipolises oli tema suhtes pahatahtlikke, sundis Philippost asuma linna jõuga vallutama.¹³⁹ 357. aastal eKr piiras Philippos Amphipolise ümber ja kuulutas sõja põhjuseks linna vaenulikkuse. Ateena ei saanud linna aidata, kuna ei leidnud sobivat sadamat vägede ohutuks läbisõiduks, sest Philippos võttis kontrolli linna peamiste lähenemiste üle. Lisaks saatis Philippos Ateenasse kirja, et annab linna neile. Philippos kinnitas ateenlastele, et Amphipolis saab kuuluma neile niipea kui nad kapituleeruvad. Makedoonia sõdurid murdsid läbi linnakaitsest ja sisenesid linna.¹⁴⁰ Amphipolise piiramine lõppes kiiresti, sest makedoonlased kasutasid piiramistehnikat ja redeleid. Linnamüürid purustati ja kohalikud elanikud pidid alistuma.¹⁴¹ Philippos saatis linnast välja kõik rahulolematud inimesed ja kohtles lugupidavalt

¹³² Shofman 1960, 194.

¹³³ Diodoros 16.8.3.

¹³⁴ Worthington 2008, 40.

¹³⁵ Shofman 1960, 190.

¹³⁶ Worthington 2008, 40.

¹³⁷ Shofman 1960, 198.

¹³⁸ Worthington 2008, 41.

¹³⁹ Diodoros 16.8.2.

¹⁴⁰ Rossos 2008, 42.

¹⁴¹ Worthington 2008, 41.

kõiki neid, kes toetasid Makedoonia võimu. Kõik ateenameelsed elanikud saadeti linnast välja, kuid Ateenas usuti, et Philippos annab linna neile üle. Kui seda ei juhtunud, kuulutasid ateenlased Philipposele sõja.¹⁴² Järnevat vastasseisu makedoonlastega nimetasid nad "Amphipolise sõjaks".¹⁴³

Philippose võimu all muutus Amphipolis Traakia ranniku kõige olulisemaks strateegiliseks punktiks. Amphipolise vallutamise järel sai Philippos igal aastal Traakia kaevandustest tuhat talenti. Lisaks suurendas Amphipolise valdamine merekaubanduse võimalusi.¹⁴⁴ Vallutus andis Philipposele võimaluse alustada võitlust Musta mere väinade eest. Kreeklased said teravilja väinade kaudu ja neil oli võimalus varusid kontrollida. Nüüd Philippos soovis võtta väinad enda kontrolli alla.¹⁴⁵ Vaatamata oma ambitsioonidele ei kontrollinud Philippos siiski kogu Traakiat, vaid ainult osa sellest.¹⁴⁶

Ateenlased püüdsid takistada Makedoonia võimu kasvu, toetades kõiki, kes olid Philippose võimu vastu. Ateena saatis sellistesse linnadesse oma suursaadikud ja lubas neid linnu oma liitlastena toetada.¹⁴⁷ Philippos veenis osavalt Ateena liitlasi mässama ja veenis neid, et ateenlased on rahvaste rõhujad. Nõrgestades ja kurnates nii Ateena majandust. Paljud linnad, mis olid tüdinud Ateena ja teiste linnriikide vahelisest konfliktist, nägid makedoonlastes neid, kes tooksid maale rahu.¹⁴⁸

Aastatel 356-355 eKr seisid ateenlased silmitsi liitlaste ülestõusu ja järgnenud liidusõjaga, mis takistas neil Amphipolise eest sõdida täiel määral. Selle sõja tagajärjel kaotasid ateenlased sisuliselt oma mereliidu.¹⁴⁹ Liitlaste ülestõusu õhutas ka Philippos, mille kaudu ta püüdis rikkuda Ateena süsteemi diplomaatilist stabiilsust ja näidata Ateena liitlastele, et nad on ateenlaste rõhumise all.¹⁵⁰

¹⁴² Shofman 1960, 42.

¹⁴³ Rossos 2008, 42.

¹⁴⁴ Shofman 1960, 198.

¹⁴⁵ *Ibid.*, lk 259.

¹⁴⁶ Worthington 2008, 122.

¹⁴⁷ Diodoros 16.55.3.

¹⁴⁸ Rossos 2008, 67.

¹⁴⁹ Aischines, 2.70

¹⁵⁰ Worthington 2008, 43.

346. eKr sõlmis Ateena Philipposega rahu ja lõpetas sõja Amphipolise pärast. Paljude vaidluste tõttu lükati rahu siiski edasi. Rahuläbirääkimistel osalesid mitmete Kreeka riikide, ka Ateena saadikud. Hiljem pakkus Philippos ise rahu Ateenale, kuid ateenlased nõudsid Amphipolise loovutamist, mida Philippos ei tahtnud teha, sest pidas linna Makedoonia osaks.¹⁵¹ Saabusid saadikud ka teistest Kreeka riikidest ja nad hakkasid paluma Philipposel tegutseda kogu Kreeka juhina. Justinus kirjutab, et see oli alandav, kui kreeka suurrahvas palus võõral saada nende peamiseks kaitsjaks.¹⁵²

Aastal 342 eKr hakkas üks Traakia kuningatest oma valdusi laiendama ja tekitas Makedooniale julgeolekuohu.¹⁵³ Philippos otsustas võita Kreeka linnad Traakias ja suundus seetõttu sellesse piirkonda. Traakia kuningas oli Philippose ja tema maade laiendamise vastu. Mitmes lahingus õnnestus Philipposel alistada Traakia kuningas. Makedoonlased kohustasid traaklasi maksma Philipposele maksu ja Makedoonia kuningas rajas Makedoonia jaoks olulistes kohtades uusi asulaid.¹⁵⁴ Traakias asuvad kreeklased sõlmisid lepingu Makedoonlaste Liiduga.¹⁵⁵ Traakia, mida oli alati hinnatud oma sõdalaste ja mineraalide poolest, läks aastaga Makedoonia valdusse. Philippos kehtestas Traakias maksu, mille abil Makedoonia majandus kasvas.¹⁵⁶ Makedoonia võimu kasvust teati ka Aasias ja pärslased olid selle tõttu mures.¹⁵⁷

Aastal 340 eKr hakkas Philippos kahtlema, kas konflikti ateenlastega saab rahumeelselt lahendada, eriti pärast seda, kui ateenlased toetasid Makedoonia vastaseid vägesid Egeuse mere põhjaosas. Philippos II oli sunnitud Traakia Chersonesoses läbi viima sõjalisi tegevusi ja Egeuse mere põhjapoolsete maade kaitsmise käigus vallutas ta Ateena laevastiku Mustalt merelt toodava teraviljaga. See viis selleni, mida Philippos II oli seni püüdnud vältida – nimelt relvakonfliktini Ateenaga.¹⁵⁸

¹⁵¹ Rhodes 2010, 277.

¹⁵² Justin 8.4.

¹⁵³ Worthington 2008, 12.

¹⁵⁴ Diodoros 16.71.

¹⁵⁵ Worthington 2008, 123.

¹⁵⁶ Worthington 2008, 125.

¹⁵⁷ Diodoros 16.75.

¹⁵⁸ Borza 2013, 290.

Aastal 338 eKr sai kuningas Philippos II kreeklaste enamuse toetuse, et saada Kreekas juhtpositsioon.¹⁵⁹ Samal aastal kogusid ateenlased Philippose vastu sõjaväe ja marssisid põhja poole Boiootiasse.¹⁶⁰ Seda kampaaniat toetas ka Ateena riigimees Demosthenes, kes ütles, et kõiki ülevuse poole püüdlejaid tuleb ohjeldada mitte sõnade, vaid praktiliste tegudega.¹⁶¹ Ta lisas ka, et kõned, mida Philippos rääkis Amphipolise¹⁶² tagasitulekust, osutusid valeks ja Makedoonia kuningas pettis ateenlasi.¹⁶³ Spartalased keeldusid ateenlasi abistamast, kuid teebalased olid sellega nõus, sest tajusid makedoonlaste lähenevat ohtu. Makedoonia väed võitsid Chaironeia lahingus teebalasi ja ateenlasi.¹⁶⁴ Pausanias kirjutab, et see lüüasaamine sai kõigi hellenite probleemide alguseks ja tegi orjadeks kõik need, kes makedoonlasi põlgasid.¹⁶⁵ Pärast võitu Chaironeias mõistis Philippos, et linnade usaldus Ateena vastu on kadunud ja ta on võimeline tõusma kogu Kreeka juhiks. Philippos tahtis kreeklaste nimel pärslastega sõda alustada, mis sai kreeklastelt ka toetust.¹⁶⁶ Tegelikult tõi Philippos Pausaniase sõnul ateenlastele palju halba, võttes ära nende saared ja hävitades nende võimu merel.¹⁶⁷

Aastal 337 eKr kutsuti Korinthoses kokku üldkongress,¹⁶⁸ mis pidi määrama kindlaks rahutingimused kogu Kreeka jaoks. Philippos moodustas kõigist linnriikidest üldnõukogu vastavalt nende individuaalsetele saavutustele. Kõigile ei meeldinud Philippose rahumeelsed sätted, kuid nad pidid nendega nõustuma. Määrati kindlaks vägede arv, mille teatud linnriik pidi Philippose rünnaku korral abiks saatma, ka siis, kui ta ise sõja kuulutab.¹⁶⁹ Philippose juhtimisel ühendasid makedoonlased Kreeka, tehes seda, mida Ateena Peloponnesose sõja ajal ei suutnud. Aastal 336 eKr tapsid vandenõulased Philippose.¹⁷⁰

¹⁵⁹ Diodoros 16.84.

¹⁶⁰ *Ibid.*, 16.89.

¹⁶¹ Demosthenes 6.3.

¹⁶² *Ibid.*, 6.30.

¹⁶³ *Ibid.*, 6.31.

¹⁶⁴ Diodoros 16.89.

¹⁶⁵ Pausanias 1.25.3.

¹⁶⁶ Diodoros 16.89.

¹⁶⁷ Pausanias 1.25.3.

¹⁶⁸ Diodoros 16.89.

¹⁶⁹ Justinus 9.5.

¹⁷⁰ Diodoros 16.94.

Kokkuvõte

Uurimistöös püüdsin vaadelda, miks oli Amphipolis Ateena ja Makedoonia jaoks oluliseks keskuseks. Kogu V ja IV sajandi vältel eKr toimus Traakia aladel, kus Amphipolisel oli oluline roll, võimuvõitlus makedoonlaste ja ateenlaste vahel. Linn asus ühenduste ristumiskohas – nn Üheksal Teel. Linna lähedal asusid ka kulla- ja hõbedakaevandused, mis võimaldasid ammutada ressursse ja arendada majandust. Münte vermiti kullast ja hõbedast ning Amphipolise lähedal kasvavat metsa sai kasutada laevaehituseks. Eriti Ateena jaoks oli laevaehituseks tarvilik materjal eluliselt tähtis.

Linn ise asus Makedoonia piiril, seega said ateenlased linnas valitsedes piirata Makedoonia riigi laienemist. Makedoonlased, kes IV sajandil eKr kõigist lubadustest hoolimata linna Ateenale ei andnud, kasutasid selle ressursse oma majanduse kasvuks maksimaalselt ära. Lisaks müntide verimisele tootis Amphipolis veini ja oliiviõli. Stryme jõe kalda suudme lähedal asuv linn kontrollis nii jõe ületamist maismaal piki mererannikut kui ka liikumist mööda jõge. Võim linna üle avas makedoonlastele võimaluse saavutada kontroll Musta mere väinade üle, mille kaudu ateenlased said endale elutähtsaid ressursse, mistõttu oli võimalik Ateena varustamise kontrollimine.

Linna asutamine Hagnoni poolt enne Peloponnesose sõda polnud lihtne ja Stryme lähedal elanud kohalikud rahvad seisis Ateena koloniseerimise vastu. Vaatamata kohalike rahvaste vastasseisule koloniseerisid ateenlased osa Traakiast ja said sealt erinevaid sissetulekuid. Peloponnesose sõja ajal aga kaotasid ateenlased mõned territooriumid. Makedoonia kuningas Perdikkas püüdis Sparta ja Ateena vastasseisu tõttu piirkondade üle kontrolli saavutada, kuid ateenlaste sõjalise ja diplomaatilise jõu tõttu ei õnnestunud tal enda kontrolli alla võtta Traakia ja Amphipolise territooriume.

Üks kuulsatest Sparta komandöridest Brasidas suutis Peloponnesose sõja ajal vallutada Amphipolise ja tõrjuda ateenlaste katsed linn oma kontrolli alla anda. Teda aitas ka see, et paljud traaklased olid oma piirkonna territooriumil ateenlaste võimu vastu. Makedoonia otsis sel ajal eeliseid, nii et ta sõlmis liidu kas Sparta või Ateenaga. Kasutades ära riikidevahelisi vastuolusid pärast Nikia rahu sõlmimist, kehtestas Makedoonia oma kontrolli Amphipolise üle ja kaotas linna valduse alles pärast Philippose II surma. Philippos II realiseeris Amphipolise täieliku potentsiaali

ja suutis tänu linna väärtuslikele ressurssidele teha Makedooniast Kreekat juhtiva riigi. Ateenlased ei suutnud võita Philippose sõjaväge ja tuua Ateena isandat linna. Töös on välja toodud ka see, et Amphipolise elanikud ei olnud ateenlaste võimu pooldajad, mistõttu kaldusid nad rohkem elama koos makedoonlastega.

Ajaperioodil, mida autor oma töös uuris, olid Amphipolise kuulsaimad vallutajad Brasidas ja Philippos II. Samuti erinevatel aegadel osalesid Amphipolise lahingute pärast sellised väejuhid nagu Brasidase abi Klearidas, Makedoonia kuningas Perdikkas ja Perdikkas III, Ateena väejuhid Nikaias, Kleon ja Iphikrates.

Võim Amphipolises liikus ajaloo jooksul erinevate riikide vahel, mis kontrollisid linna erinevalt, kehtestasid seal oma seadusi ja makse. Samas oli Amphipolis mõnda aega ka teistest sõltumatu. Asjaolu, et Makedoonia ja Ateena valitsejad püüdsid Amphipolist enda valdusesse saada, näitab selle linna tähtsust. Kindlasti on see aja jooksul oma tähtsust kaotanud ning seda piirkonda ei kasutata enam ressursside hankimiseks, müntide verimiseks ega kauba- ja mereteeks. Tänapäeval omab asula tähtsust vaid arheoloogilise leiupaigana ega kuulu Kreeka suuremate linnade hulka.

Allikad

Aristoteles

Aristotle. The politics and the constitution of Athens. Everson S (toim). Cambridge University Press, 2005.

Aischines

Eshin. Rechi o prestupnom posolstve (tõlge E.D. Frolova). «Vestnik drevnej istorii» (toim), 1962.

Diodoros

Diodorus Siculus. Diodoros of Sicily: in twelve volumes. VII, Books XVI. 66-95 and XVII. G.P (tõlge C. Bradford Wells). Goid (toim). Cambridge: Harvard University Press, London: Heinemann, 1983.

Diodorus Siculus. The library books 16-20: Philip II, Alexander the Great, and the Successors/ Diodorus Siculus (tõlge R. Waterfield). New York: Oxford University Press, 2019.

Demosthenes

Demosthenes,. Demosthenes, speeches 1-17 J. (tõlge J. Trevett). Austin: University of Texas Press, 2011.

Herodotos

Gerodot. Istoriya v devyati knigah (tõlge G.A. Stratanovskij). Utchenko S.L. (toim). Leningrad: Nauka, 1972.

Plutarchos

Plutarh, Sravnitelnye zhizneopisaniya/ Plutarh. Gopachenko A. (toim). Moskva: EKSMO-Press, Harkov: Folio, 1999.

Pausanias

Pavsanij. Opisanie Ellady. (tõlge S.P. Kondrateva). Frolov E.D. (toim). Lodomir: AST, Moskva, 2002.

Thukydides

Thucydid. History of the Peloponnesian war. (tõlge R. Warner). Toimetaja puudub. Published by the Penguin Group, 1972.

Justinus

Yustin Mark Yunian. Epitoma sochineniya Pompeya Troga «Historiae Philippicae». Toimetaja puudub. Peterburg: Akra. 2005.

Kirjandus

Boardman, J. War. — Bury, J. D, Cook S.A ja Adcock F.E. (toim). The Cambridge Ancient History: Persia, Greece and the Western Mediterranean c.525 to 479 BC, 4. Cambridge: Cambridge University press, 2008. lk 423-426.

Borza J.N. Istoriya Antichnoj Makedonii (Do Aleksandra Velikogo). Holoda M.M. (toim). Filologicheskiy fakultet Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta. Nestor-Istoriya Sankt-Peterburg, 2013.

Burkert W. Divination. — David M. Lewis, J. Boardman ja J.K. Davies. (toim). The Cambridge Ancient History: The fifth Century B.C, 5. Cambridge: Cambridge University press, 2008. lk 262-264.

Durant W. Zhizn Grecii: Istoriya grecheskoj civilizacii ot samyh ee istokov i blizhnevostochnoj civilizacii, ot smerti Aleksandra do rimskogo zavoevaniya, predvaryaemaya vvedeniem v doistoricheskuyu kulturu Krita (tõlge V. Fedorina V). Moskva: Kron-Press, 1997.

Hammond N.L.G. A history of Greece to 322 B.C. Oxford: Clarendon Press, 1986.

Hammond N. Istorija Drevnei Grecii. Glebovskaya L.I (toim). Igorevskiy L.A (tõlge). Centrpoligraf, 2008.

Lewis D.M. After the peace. — David M. Lewis, J. Boardman ja J.K. Davies. (toim). The Cambridge Ancient History: The fifth Century B.C, 5. Cambridge: Cambridge University press, 2008. lk 138-147.

Rhodes P. J. A history of the classical Greek world 478-323 BC: Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell, 2010.

Rossos A. Macedonia and the Macedonians: A History. California: Stanford University: Hoover institution press, 2008.

Siegert H. Seal kus Apollo elas: Salapärase Traakia rahvas (tõlge Ü. Kurvits). Tallinn: Valgus, 1981.

Shofman A.S. Istorija Antichnoj Makedonii: Doellinisticheskaya Makedoniya. Izdatelstvo: Kazanskogo universiteta, 1960.

Samons, Loren J. Pericles and the conquest of history: a political biography. New York: Cambridge University Press, 2016.

Strootman R, Eijnde van den F, Wijk R. Empire of the Sea: Maritime power networks in world history. Leiden: Boston : Brill, 2019.

Tsetskhladze G.R. An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas, Volume One. Leiden, Boston: Brill, 2006.

Worthington I. Philip II of Macedonian. New Haven, London: Yale University Press, 2008.

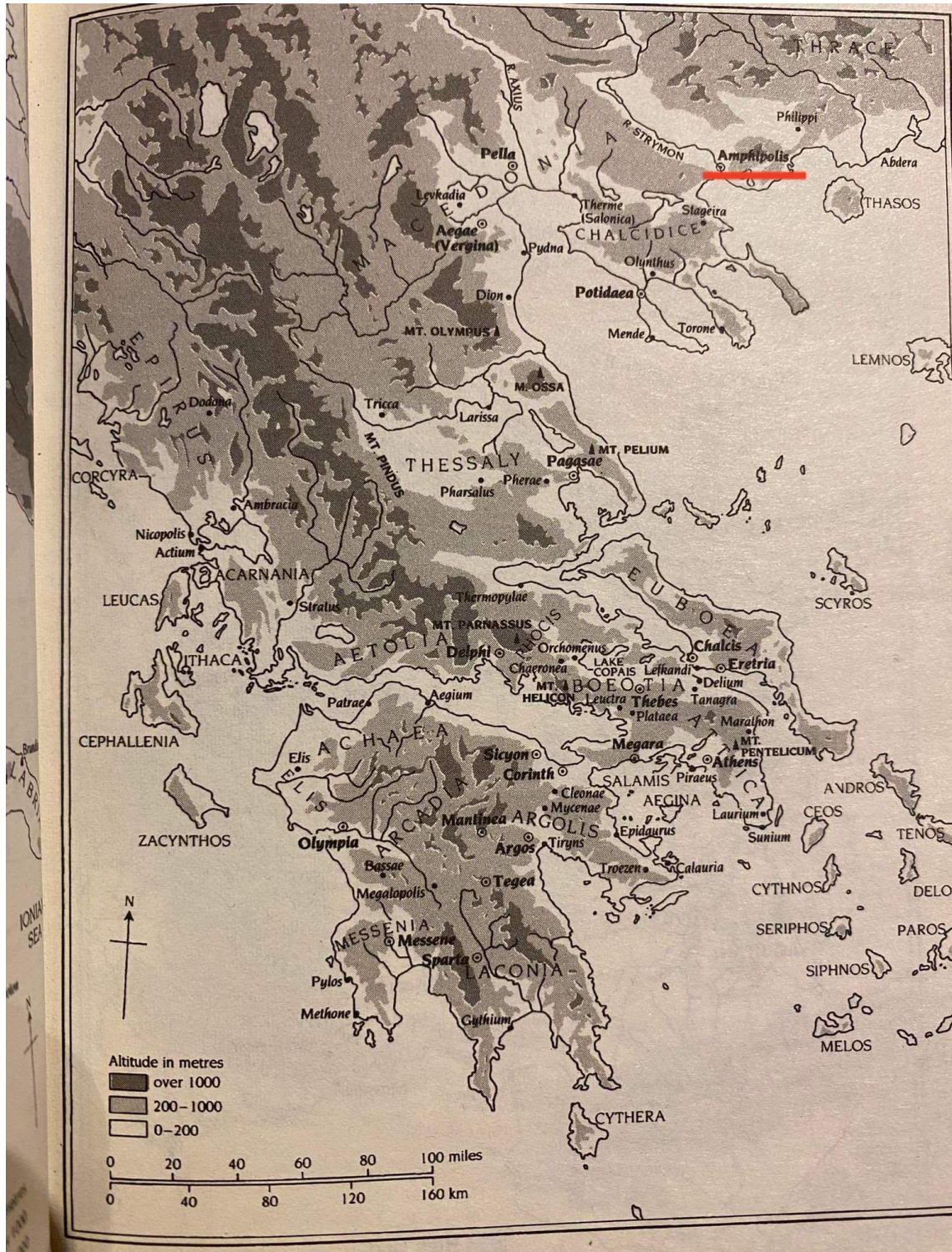
Resümee

The role of Amphipolis in relation to Athens and Macedonia

This bachelor's thesis, "The role of Amphipolis in the relations between Athens and Macedonia", aims to show why Amphipolis was important for Macedonia and Athens. Describe which famous commanders and rulers participated in the battles for Amphipolis. The thesis focuses on the period IV-V century, or until the time of Alexander the Great. The uniqueness of this work lies in the fact that at the moment there are very few sources that are entirely dedicated to Amphipolis. The city, founded in 437 BC, quickly became important and prosperous thanks to the resources and production opportunities that the area in which Amphipolis was located provided. As a result of the Peloponnesian War, the Athenians lost their colony and tried to return it for a long time. However, due to the experience of the Macedonian rulers and strong resistance, the Athenians could never get the colony back under their control. Together with Amphipolis, Athens lost gold and silver mines near the city, a lot of timber for shipbuilding, and an important trading point called "Nine Routes". The Macedonians, who controlled the city and did not give it to the Athenians due to various decrees or during battles against the Athenian forces, actively used resources and everything the city could provide to improve their economy and the country's development.

The city was located on the Macedonian border, so the Athenians could limit the expansion of the Macedonian state by owning the city. The Macedonians, who, despite all the promises, did not give the city to Athens, made the most of its resources for their economy. In addition to the mines, Amphipolis itself produced wine and olive oil, and the area around the city was rich in wood, which was used for shipbuilding. Located on the banks of the Strym River near its mouth, the city controlled both the crossing of the river by land along the sea coast and movement along the river itself. Possession of the city opened up the opportunity for the Macedonians to control the straits through which the Athenians obtained vital resources, thus making it possible to control the supply of Athens. At the moment, Amphipolis is not a city and has lost its value, unlike how it was in the IVth and Vth centuries BC. Passing from hand to hand, the Macedonians and Athenians understood that Amphipolis could improve its owner's economy, provide strategic advantages over its rival and improve its position and influence in the region.

Lisa (Amphipolis kaardil)

171

¹⁷¹ Plutarch, R. Waterfield tõlg. Roman Lives: A selection of eight Roman Lives. Philip A. Stander. (toim), 1968.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maksim Tšernjatkin

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Amphipolise roll Ateena ja Makedoonia suhetes, mille juhendaja on Mait Kõiv, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maksim Tšernjatkin

5.01.2025